

Jelentés az MHSZ Debreceni Könnyűbuvár Klub
barlangkutató csoportjának 1974. október 1-
től 1975. december 31-ig végzett tevékenységéről

Szervezeti élet

Az MHSZ Könnyűbuvár Klub tagjai közül többen érdeklődtek a barlangkutató iránt, ezért a klub a KLTE Tótfalusi-kollégium barlangkutató csoportjával - csoportvezető Balás Anna - együttműködési szerződést kötött 1974. októberében. A továbbiakban ebből az együttműködésből fejlődött ki az MHSZ Debreceni Könnyűbuvár Klub önálló barlangkutató csoportja, mely megalakulását nagyban köszönhette Balás Anna szakmai irányításának és fáradhatatlan szervezőképességének. Ez a barlangkutató csoport szervezetileg az MHSZ Debreceni Könnyűbuvár Klubon belül, annak felügyelete alatt működik. A barlangkutató csoport összejöveteleit a könnyűbuvár klub helyiségében minden csütörtökön 18 órától tartja Debrecen, Fűvészkert u. 1. sz. alatt. A csoport szakmai vezetője Szente István (Budapest, Múzeum krt. 5.), helyettes-vezetője Németi Lajos (Debrecen, Kisfaludi u. 14.). A csoport létszáma 20 fő.

A csoport tevékenyen együttműködött más barlangkutató csoportokkal. Így résztvett a VMTE Lakatos László csoportjának munkájában az Alsó-hegyen a 404-es víznyelő barlang bontásában, a Pócsa-kői víznyelő barlang felmérésében, a Promontor barlangkutató csoport munkájában a Bükk-hegységben a Hármaskuti víznyelő bontásában, a miskolci TDK, MEAFC és Bányász barlangkutató csoportok kutatási területén lévő szifonokban vizalatti felderítéseket végzett.

Feltáró tevékenység

Csurgókut-Bánkut-Csipkéskut. közti terület kutatása

A Csurgókut, illetve a Csipkéskut felé futó, egy egyenesbe eső, de egymással ellentétes irányu két völgy jelenti a kőzettani határt a vulkanikus kőzetből - diabázból - álló Borovnyák és a mészkőből álló Lyukasgerinc között. A fenti réteghatár mentén nagy számu viznyelő és beszakadás alakult ki. A viznyelők gyűjtőterületét részben a diabáz vizzáró felszíne, részben a diabáz törmelékével borított felszínek jelentik. Nagyobb csapadékok idején az agyaggal fedett mészkő felszínekről is folyik le viz a viznyelők felé.

Bánkut térségének karszt objektum katasztere

Az objektum típusa	Neve	Rövid jellemzése
1. Inaktív viznyelő		Nagyobb méretű, kb. 20 m átmérőjű, 6 m mély, tölcsér alaku beszakadás, melynek déli oldalát mészkő, míg a többi oldalát talaj alkotja
2. Időszakos viznyelő barlang = bánkúti visszafolyó	DIABÁZ-barlang	Patakos barlang. Lásd a továbbiakban részletesen.
3. Inaktív viznyelő		Laposfenekű, tölcséralaku mélyedés, belevezető patakmederrel.
A 3. és 4. sz. objektum között 4, esetleg 5 db 2.5 m átmérőjű, 20-30 cm mély, lapos, természetes eredetű bemélyedés, feltehetőleg kezdődő berogyás található.		
4. Berogyás		Tölcsér alaku mélyedés a talajban

Az objektum típusa	Neve	Rövid jellemzése
5. Berogyás	VIZBE- -verem	Tölcsér alakú mélyedés a talajban
6. Berogyás		Elnyújtott elipszis alaprajzú mélyedés a talajban.
7. Időszakos víznyelő		Laposfenekű, tölcsér alakú mélyedés, belevezető patakmederrel.
8. Berogyás	HEGYES	Tölcsér alakú mélyedés a talajban. A terület legmélyebb berogyása, igen meredek falakkal.
9. Időszakos víznyelő barlang	KÖBÁNYA	Patakos barlang. Lásd a továbbiakban részletesen.
10. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban.
11. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban
A 9-10-11. objektum egyetlen vízvezető árok hátra vágódott nyelői.		
12. Lyukas-gerinczi zomboly		Egy kb 15 m mély aknából és hozzá csatlakozó teremből áll.
13. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban.
14. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban.
15. Víznyelő	CSIPKÉS- KUTI víznyelő	Magas sziklafalak közt nyíló, rendszerint aktív víznyelő.
16. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban, alján kettős berogyással.
17. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban.

Az objektum típusa	Neve	Rövid jellemzése
18. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban.
16-17-18. berogyás szorosan egymás mellett van, peremük egymással érintkezik.		
19. Berogyás		Kisméretű tálalaku mélyedés a talajban.
20. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban.
21. Berogyás		Tölcsér alakú mélyedés a talajban.

A Bánykut térségében levő karszt objektumok közül csoportunk által az alábbiak lettek megbontva: 2. sz. viznyelő, melyen keresztül a Diabáz-barlang lett feltárva; 5. sz. beszakadás (Vizbe-verem); 7. sz. viznyelő; 9. sz. viznyelő (Kőbánya), melyen keresztül egy rövidebb barlangjáratba sikerült bejutni.

Bánykúti 2. sz. viznyelő barlang =
= DIABÁZ-barlang

Kutatástörténet

E barlang feltárásával kapcsolatban több téves információ lett terjesztve. Az MKBT 1975. II. félévi tevékenységéről szóló beszámoló 64. és 127. oldalán Lénárt László, illetve Majoros Zsuzsa és Lénárt László aláírással megjelent adatok sem felelnek meg mindenben a valóságnak. Ezért a feltárás történetére szükséges itt részletesebben kitérni.

Az 1960-as években a miskolci Bányász barlangkutató csoport Várszegi Sándor vezetésével megbontja a viznyelőt, a bejutás reményében. A bontás az eltűnő víz mentén történt, a járatot kitöltő kötörmelék kirámolásával, mely járat a sziklafalba befelé húzódik. Mivel a járat lefelé fokozatosan elszűkült, a bontást abba kellett hagyni.

Az 1975. év tavaszán Szabó József (MEAFC) egyszemélyes "tavaszi tábor" keretében elkezdti bontani a sziklafalba befelé huzódó eltömődött barlangjáratot, ahol a víz eltűnik - a Bányász barlangkutatók által annakidején kibontott, de azután eltömődött. -

1975. júliusára a MEAFC tábort szervez a víznyelő bontására, de a táborra jelentkezők közül senki sem jelenik meg a helyszínen. Börcsök Péter (BSE) és Sente István (MEAFC) kéthetes, két fős tábor keretében elkezdti bontani a víznyelőt, a Szabó József által megkezdett irányban. Eredmény ugyanaz, mint az 1960-as években, a lefelé szűkülő járatban a bontás lehetetlenné válik, abba kell hagyni. E táborra 2-3 napra feljött dolgozni a MEAFC három barlangkutatója, egyszer segítettek a Hermann Ottó barlangkutató csoport tagjai (3 fő) és délutánonként, munka után rendszeresen feljárt a táborba dolgozni Szabó József (MEAFC). E tábornak 4 napra résztvevője volt Szladics Mária és Boros László (VMTE Tektonik csoport). A tábor munkában aktív résztvevője volt két rimaszombati barlangkutató is (CSSR).

1975. szeptember: Balás Anna, a Debreceni MHSZ barlangkutatóit szervezi és kéri fel, míg Börcsök Péter és Sente István a budapesti barlangkutatókat mozgósítja a térségben lévő víznyelők bontására. A táboron a budapesti Spartacus TE barlangkutatói, a MEAFC és az MHSZ debreceni könnyübuvár klub barlangkutatói vesznek részt. A bányászati visszafolyó (2. sz. víznyelő) a megszerzett tapasztalatok alapján új helyen lesz megbontva, a sziklafal tövében függőlegesen lefelé. A bontás eredménnyel jár, sikerül bejutni a barlangba.

1975. ősze: Több hétvégi akció keretében sikerül lépésről-lépésre feltárni a barlangot, a ma ismert kiterjedésében. E munkákban az MHSZ Debreceni Könnyübuvár Klub, a Budapesti Spartacus TE, FTC és VITUKI barlangkutatói vesznek részt. Legkiemelkedőbb feltárás a Szép-ág megtalálása Lukács László által.

A Diabáz-barlang jelenlegi hossza a felmért és a becsült hosszúságú szakaszok alapján kerekén 533 m. Ez a hosszúság az alábbi részadatokból áll össze:

	Felmérés a l a p j á n	Becslés
Főág hossza a 20 évesek terméig	125 m	- m
Főág hossza a 20 évesek termé- től a végpontig	-	120 m
Szép-ág hossza	188 m	-
Különböző oldalágak hossza	-	100 m
Ö s s z e s e n :	313 m	220 m
Mindösszesen:	533 m	

A Diabáz-barlang jelenlegi mélysége a felmért és a becsült mélységű szakaszok alapján 156 m. Ez a mélység az alábbi részadatokból áll össze:

	Felmérés a l a p j á n	Becslés
A barlang felmért mélysége a bejárattól a Vizesés-akna aljáig	106 m	
A barlang becsült mélysége a Vizesés-akna aljától a vég- pontig		50 m
Ö s s z e s e n :	156 m	

A Diabáz-barlang értékei a kutatások jelenlegi állása sze-
rint az alábbiakban foglalhatók össze:

1. A felszín közelében - 25 méteren állandó huzamo forrás
található a barlangban, mely víz esetleg hasznosítható.
2. Érdekes földtani megfigyeléseket lehet tenni a barlang-
ban. Meg lehet figyelni a mészkő és a diabáz-réteg hatá-

rát, a különböző típusu mészköveket, töréses szerkezeteket.

3. Az ugynevezett Szép-ág cseppkő képződményei jelentős esztétikai élményt nyújtanak.

A barlangban található feltehetőleg Pannon-kori gyöngykavics vizsgálatát Balás Anna kezdte el, egyben készült a többi Bükk-fennsiki barlang gyöngykavics anyagával való összehasonlításra.

A barlang a Diabáz nevet arról kapta, hogy a barlangjáratok több helyen feltárják a szálban álló diabázt.

A bányai 5. sz. beszakadás =
= Vizbe-verem

A beszakadás bontása a MEAFC 1975. évi nyári tábora során kezdődött meg. A bontás második napján a kutatóaknába beszivárgó és ott meggyülő viz a további munkákat megakadályozta.

Az 1976. évi nyári tábor során új helyen lett megbontva a beszakadás. A kutatóakna egyik oldaláról a mészkő falat követve, 8 m mélyen még nem ért nyitott üreget.

A munkahely nevét az 1975. évi kutatóaknába történt vízbe-szivárgásról kapta.

A bányai 7. sz. víznyelő

A lapos alju, erősen feltöltött víznyelő alján az 1976. évi nyári tábor során lett egy kutatóakna kibontva.

A bányai 9. sz. időszakos víznyelő
barlang = Kőbánya

A beszakadás bontása a MEAFC 1975. évi nyári tábora során kezdődött meg. Eredmény: 3 m mély akna. A munka folytatódott

az 1975. őszi táboron. Eredmény: 5 m mély akna. Az 1976. évi nyári táborunk során sikerült 9 m mélységben barlangjárathoz jutni. A barlang jelenlegi mélysége kb. 25 m.

Ezen a munkahelyen a főakadályt a laza kötőanyagokban való lejutás jelentette, mivel folyamatosan előretüzni és ácsolni kellett. Maga a bontás a vizmosta, tiszta kövek eltávolítása nem jelentett problémát.

A víznyelő a nevét a mélyművelésszerű kőtermelésről, bányászatról kapta.

Elszórt kutatási helyek

Buvár-barlang

A barlang helye a Borókás-töbrökét északról határoló gerincvonulat azon nyergének északi oldalán, mely nyeregéből a Bükk-fás víznyelőhöz vezet le árok. E barlang egy talajban keletkezett tölcséralakú berogyás megbontásával lett feltárva. A barlang a nevét annak emlékére kapta, hogy a feltárás a Debreceni MHSZ Könnyűbuvár Klub barlangkutató nyári táborán történt, 1975-ben. A Buvár-barlang genetikai szempontból eltömődött víznyelőnek minősíthető.

Feltáró munkák a Buvár-barlangban

A talajban keletkezett tölcséralakú berogyás mélypontján egy aknához találtunk. 6 m mélységig az akna talajban haladt, majd mészkövet ért. A mészkőben egy függőleges hasadék huzódott, amelyen keresztül egy kb. 15 m mély barlang-aknába sikerült bejutni. Mielőtt további kutatásokra sor került volna, a talajban hajtott akna az esőzések hatására beomlott, mivel nem volt kiácsolva.

Bébi-barlang

A barlang helye a Lusta-völgytől északra, kb. 600 m-re, a Kiskut-lápa nyugati végében északnyugatra huzódó völgy észak-

ki oldalába felhuzódó lapos fenekű, keskeny oldalvölgy oldalában.

A barlang egy beszakadás megbontásával lett feltárva még 1972-ben. A beszakadást 1972-ben terepbejárás közben Kelen Gábor, Szente István és Istvánné találták. A barlang a nevét egy, a terepbejáráson hordkeretre kötött Mózes-kosárban "résztvevő" félélves bébi jelenléte miatt kapta.

Feltáró munkák a Bébi-barlangban

1972-ben történt feltárást követőleg alkalmanként hétvégeken dolgoztak a barlangban a miskolci Marcel Loubens barlangkutató csoport és a debreceni Tótfalusi Kollégium barlangkutató csoportjának tagjai. E munkák eredményeképpen elzáródott szakaszok megnyitásával kb. 10 m mélységig lett feltárva a barlang. Az 1975. évi nyári tábor keretében a Debreceni MHSZ barlangkutatói dolgoztak a barlangban. Egy eltömődött járat kibontásával 3 m-rel jutottak lejjebb, de a továbbjutás újabb bontást kíván. Bár a bontás könnyű a jelenlegi végponton - nedves agyagot kell kitermelni, - de a kitermelt anyagot a felszínre kell juttatni. A kitermelt anyag szállítása nagyobb létszámot igényel, ami jelentősen akadályozza a további bontást.

A Bébi-barlang genetikai szempontból eltömődött viznyelőnek minősíthető. Egykori vizgyűjtő területe a felette huzódó hegyoldal lehetett. A barlang agyaggal és kötörmelékkal erősen feltöltődött. A kitöltés rétegzettség, anyagi összetétele a víz által való szállításra utal. A barlang fő érdekessége, hogy egy, az u.n. fennsiki mészkő között huzódó 10-20 m széles diabáz-sáv közvetlen közelében található, az u.n. fennsiki mészkőben. Szerencsés esetben a barlang feltárása közben adatokat lehetne kapni arról, hogy a diabáz jól karsztosodó mészkő összletben huzódó, kőzettanilag vizzáró, mivel csak viszonylag keskeny sávot alkot, mennyire akadályozta a víz áramlását, barlang kialakulását.

Erdész-emplékműi-zsomboly

A Lusta-völgy felső végében levő Erdész-emplékmű mögött a fenyvesben egy kisebb, kb. 5 m átmérőjű, tölcésér alaku berogyás megbontásával még régebben - feltehetőleg a miskolci Bányász barlangkutató csoport tagjai - egy zsombolyt tártak fel. Az időközben felhagyott munkahelyen omlások következtek be az első bejárati akna alján. A csoport 1975. évi nyári tábora során az első akna alján levő omlást átbontotta, így az alsó járatokat exhumálta. A zsomboly végpontján lévő agyagos, kavicsos járatkitöltő törmelék bontásával 3 m-t sikerült lejjebb jutni, de a további munkákat az anyag-deponálás igen megnehezíti. Ennek a karszt objektumnak a zsomboly elnevezés helyett helyesebb lenne a foszilis viznyelő barlang elnevezés, mivel az üregben levő kitöltés egyértelműen erre utal.

Vizalatti kutatások

1. Jávorkuti viznyelő barlang

A barlang nyugati ágában a befolyó vízzel szemben történt a merülés. A szifont kb. 2 m széles, 30-40 cm magas, kb. 30 fok lejtéssel lefelé huzódó vízzel kitöltött hasadék alkotja. A szifonban 4 m-t lehetett előre haladni, a behullott kövek félre-, illetve előregörgetésével. Itt a kövek annyira feltorlódtak, hogy kézben előretolt légzőkészülékkel sem lehetett átférni felettük. Így a merülést ezen a ponton befejeztük. A további járatrész tisztán látható volt, ahova a kövek eltávolításával be lehetne jutni.

A járat ugyanezzel a lejtéssel folytatódott, ameddig bevilágítható, illetve látható volt, kb. 10-15 m-ig.

Merülőbuvár: Czákó László, biztosítóbuvár: Tomasoovszki József. 1974. decemberében ez volt a csoport első földalatti buvárakciója.

2. Létrási vizesbarlang

A létrási vizesbarlangban 2 szifon található: egyik a Patakos-ágon keresztül a barlangból elfolyó víz mentén alakult ki. Ez a Létrási vizesbarlang u.n. tava. A másik szifon a tóba nem a Patakos-ágon befolyó víz mentén található. Így a folyó vízzel szemben kell merülni. E szifon vize a MEAFC barlangkutatói által végzett vízfestések szerint a tavi nyeléből jön.

Ebben a szifonban kb. 6 m előrehaladás után egy vízszintes, szűk hasadékon, levett készülékekkel beuszva egy függőleges, kb. 20 cm széles, 80-100 cm magas hasadékon keresztül átvilágítva látható volt a szabad, nagyméretű vízfelszín. A hasadék alját megkíséreltük kibontani, de a hordalék állandóan utánatöltődött a tulsó oldalról és a hasadék sem tágult lefelé. Ezt a merülést 1975. decemberében megismételtük egy vékonyabb testalkatú buvárral, de ő sem tudott a hasadékon átmenni.

Merülők: Böszörményi Lajos, Gyulavári Attila, Czakó László, Tomasovszki József.

3. Istvánlápa-barlang

A merülés a barlang nyugati ágában történt, az u.n. 4. sz. vízzel kitöltött szifonban. A barlang előző 3 szifonjában a merülés idején nem volt víz. A 4. sz. szifonban az akkori vízszinttől 15 m mélységben és 30 m-t előrehaladva a kb. 35 fokban megálló törmelék-lejtő annyira megközelítette az egyébként nagyméretű szifonjárat megnyezetét, hogy a továbbjutás lehetetlen volt, bár a szifon már csak 5-6 m-re látszott. A továbbjutás vizalatti bontással megvalósítható, de csak hosszabb földalatti tartózkodás - tábor - keretében.

Merülőbuvár: Czakó László, biztosítóbuvár: Gyulavári Attila.

A felszerelés le- és felszállítása 30 órás non-stop menetben történt, a résztvevőktől a legnagyobb kitartást kívánta.

Résztvevők: Balás Anna, Balás Zoltán, Birta István, Böszörményi Lajos, Czakó László, Farkas István, Gyulavári Attila, Kerekes Sándor, Kovács István II., Sente István.

4. Frank-barlang (Alsó-hegy)

A közvetlenül a Frank-barlang alatt lévő Acskó-kut vizét a vízfestések alapján a Hangyás-töbörből és a Rába-völgyi III. víznyeléből kapja. Valószínű, hogy a Frank-barlang vízszintes ágában folyó patak az Acskó-kutat táplálja. Remélhető volt, hogy a Frank-barlangba befolyó vízzel szembe haladva, sikerülhet az Acskó-kut és a fent említett víznyelők közötti járatba bejutni.

1976. nyarán és az 1976. évi téli tábor keretében megkísérelték a csoport tagjai a barlangba befolyó víz mentén lévő szifont átúszni. Az 1976. nyári merülés alkalmával kb. 3 m vizalatti ut után egy 2 x 1,5 m-es, levegős fülkébe sikerült bejutni, de bár a további ut a víz alatt szabad volt, technikai okokból a további merülést be kellett szüntetni. Az 1976. téli táboron a levegős fülkéből kiindulva, 10 m-t sikerült víz alatt beúszni, de kb. 5 m vízmélységnél a járat alján felhalmozódott agyag a továbbjutást elzárta. A merülőbuvár mindkét alkalommal Böszörményi Lajos volt, biztosítóbuvárok Czakó László és Fodor Géza.

Szenzhe István - Czakó László